

Dr Mirko Stojčinović
Rade Tešić

POSLOVNA ETIKA

VISOKA POSLOVNO TEHNIČKA ŠKOLA
DOBOJ

VISOKA POSLOVNO TEHNIČKA ŠKOLA
DOBOJ

Dr Mirko Stojčinović
Rade Tešić

POSLOVNA ETIKA

Doboj, 2013.

Izdavač:
VISOKA POSLOVNO TEHNIČKA ŠKOLA

Za izdavača:
Mr Ladin GOSTIMIROVIĆ

Autor:
Dr Mirko STOJČINOVIĆ,
Rade TEŠIĆ

Recenzenti:
Prof. dr Duško VEJNOVIĆ
Dr sci. Vedada BARAKOVIĆ

Urednik:
Mr Ladin GOSTIMIROVIĆ

Lektor i korektor:
Mr Slavica GOSTIMIROVIĆ

Kompjuterska priprema:
Dragan KECMAN

Tiraž:
600

Štampa:
SZR „Grafičar” Doboj

PREDGOVOR

Poslovna etika i poslovne komunikacije su oblici ljudske prakse, ili bolje rečeno organizovane prakse ljudskog djelovanja. One su oblici svakodnevnog kritičkog odnosa čovjeka prema svijetu, drugim ljudima i samom sebi.

Novija istraživanja u ovoj oblasti pokazuju da odsustvo etičkih normi u poslovanju nanosi određene poteškoće, kako pojedinim kompanijama, tako i ukupoj svjetskoj ekonomiji. Zbog toga se u posljednje vrijeme ovoj temi posvećuje sve više pažnje u istraživanjima i u edukaciji.

Sušтина komunikacije, zapravo predstavlja prenos informacija i saznanja posredstvom zajedničkih simbola. Usaglašavanje ljudskih interesa i njihovih postupaka je glavna posvećenost, te bitan i aktivan proces tranzicije. Ovaj proces je ujedno i osnovni sadržaj poslovne etike i poslovne komunikacije.

Većina etičkih problema zahtijeva razmišljanje, da bi se dobio odgovor tamo gdje ga nema, kao i u postavljanju pitanja koja još nemaju odgovor. Tačnost se dobija ocjenjivanjem i procjenjivanjem odgovora, odnosno razmišljanjem.

Osnovno pitanje koje se postavlja u analizi poslovne etike, odnosno komunikacije, jeste: Gdje je granica koja određuje da li je nešto u poslovanju moralno ili nije?

Odrediti granicu poslovne etike predstavlja veliki izazov za svakoga rukovodioca, menadžera, ali i za sve zaposlene ljude.

To je pitanje lične odluke, vlastitog doživljavanja situacije, potreba, interesa i motiva, pitanje vlastitog moralnog integriteta, ali i pitanje kulturnog naslijeđa, očekivanja i pritisaka koji dolaze iz okruženja i u okruženju.

Pojam istine je ogroman napor za realnošću, a to je živjeti sa drugima. Svakodnevnica nalazi rješenje u sagovorništvu-komunikaciji. Zaboli nemoć. Povrijedi nerazumijevanje. Sve je proizvod druželjublja i čovjekoljublja, koji se grade samo, uvijek i u našem unutrašnjem biću, punom svjetlosti i ljepote sa snagom da se istraje u sopstvenom usavršavanju.

Mnoga lica studiraju ili ulaze u biznis da bi zaradili „veliki novac“ ili bar dobro živjeli. Činjenice govore da zarađivanje novca nije uvijek u bliskoj vezi sa ličnim osjećanjem za moralnost, pa nisu čudna navedena mišljenja i pojave da se danas mnogi poslovni ljudi sa podsmjehom i ironično odnose prema pitanjima etike i društvene odgovornosti u biznisu.

Zato je osnovni cilj ovog udžbenika da osposobljava studente Visoke poslovno tehničke škole u Doboju i drugih visokoškolskih ustanova za korište-

nje i ocjenu naučne vrijednosti literature, koja se odnosi na poslovnu etiku i poslovnu komunikaciju sa kojom se susreću, i sa kojom će se susretati tokom svog poslovnog angažmana u perspektivi.

Svrha objavljivanja ove knjige je da pomogne u razmišljanju o načinu kako bi „ljudi od duha“ mogli doprinijeti ostvarenju glavnog cilja, a to je očuvanje lične, organizacione i društvene ravnoteže.

Autori su posebnu cjelinu posvetili poslovnoj etici i poslovnoj komunikaciji u organima državne uprave i to iz nekoliko razloga. Prvi razlog je što, autori imaju višegodišnje iskustvo u radu i funkcionisanju organa uprave i drugih upravnih organizacija. Drugi, državni aparat, upravne organizacije i posebno državna preduzeća predstavljaju moćan element privrednog sistema, stoga i zaslužuju posebno mjesto. Treći i najvažniji jeste, što se u našoj visokoj školi i drugim visokoškolskim ustanovama izučava smijer za bezbjednost, pa će ova cjelina pomoći studentima navedenih smijerova da se lakše uključe u svoja buduća zanimanja.

Autori koriste priliku da izraze zahvalnost svima koji su ih podsticali i ohrabрили za pisanje ovog udžbenika, a posebno recenzentima i uglednim profesorima prof. dr Dušku Vejnoviću profesoru Univerziteta u Banjaluci i Vedadi Baraković, docentu filozofskog fakulteta u Tuzli, na nesebičnoj podršci i preporuci da se ova knjiga koristi kao obavezna literatura za predmete Poslovna etika i Poslovna komunikacija na Visokoj poslovno tehničkoj školi u Doboju.

Posebnu zahvalnost autori duguju izdavaču, vlasniku i rukovodiocu Visoke poslovno-tehničke škole Doboju, Urošu Krulju i Mr Ladinu Gostimiroviću.

SADRŽAJ

Predgovor	5
Uvod	13

GLAVA I POSLOVNA ETIKA

Predmet i metod poslovne etike

1.1. Istorijski razvoj	19
1.2. Definisanje poslovne etike	21

Osnovne etičke kategorije

2.1. Vrijednosti	27
2.2. Ideal	27
2.3. Svijest i savjest	28
2.4. Vrlina i porok	28
2.5. Dobro i zlo	29
2.6. Sloboda	30
2.7. Sreća	30

Moral

3.1. Ključne oznake morala	33
3.2. Pojedinaac između ličnog i poslovnog morala	34
3.3. Radna klima i kultura kao determinante poslovnog ponašanja	36
3.4. Kantov moralni princip	38
3.5. Moralni ideal	39
3.6. Poštenje, neizmijerna korist i dobro za sve	40

Poslovna etika kao grana etike 41 |

4.1. Važnost poslovne etike	43
4.2. Uticaj poslovne etike na lica i poslovne subjekte	44
4.4. Domen poslovne etike	47
4.5. Etičke dileme u poslovanju	48
4.6. Etika u biznisu	49

Praktična etika važnijih svjetskih regija 51 |

5.1. Konfučionizam i poslovna etika	53
5.2. Poslovna etika i budizam	53
5.3. Poslovna etika Judaizma	54
5.4. Poslovna etika hrišćanstva	55

5.4.1. Pravoslavlje i poslovna etika	56
5.4.2. Katoličanstvo i poslovna etika	56
5.4.3. Protestantizam i poslovna etika	57
5.5. Poslovna etika Islama	58
Poslovna etika i bonton	59
6.1. Pojam bontona	61
6.2. Ponašanje i moral	62
6.3. Poslovni bonton kod nas	63
6.4. Kako se obući i kako izgledati?	64
6.5. Izgrađivanje poslovnog odnosa	65
6.6. Poslovni kontakti sa strancima	66
6.6.1. Poslovni kontakti sa posebno izabranim zemljama	67
Poslovna etika i etički kodeksi	71
7.1. Pojam i značaj etičkih kodeksa	73
7.2. Izabrani etički kodeksi	73
7.2.1. Policijski kodeks	73
7.2.2. Kodeks za sudije i tužioce Visokog sudskog i tužilačkog savjeta BiH 74	
7.2.3. Kodeks ponašanja državnih službenika Republike Srpske	75
7.3. Etički kodeksi u poslovnoj praksi preduzeća	76
7.4. Menadžeri za moral	77
7.5. Izabrani kodeksi poslovne etike	78
7.5.1. Kodeks poslovne etike društava za osiguranje u Republici Srpskoj	78
7.5.2. Kodeks poslovne etike „Božić i sinovi“ d.o.o.	80
Etika u organima državne uprave	81
8.1. Vrste državnih službenika	83
8.2. Osnovna prava koja obezbjeđuje država	84
8.2.1. Sigurnost, sa posebnim aspektom na socijalnu sigurnost	84
8.2.2. Obrazovanje	85
8.2.3. Briga za životnu sredinu	85
8.2.4. Međunarodni položaj države	85
8.2.5. Regulisanje na tržištu Republike Srpske i Federacije BiH	86
Službenička etika	89
9.1. Odnos državnog službenika prema građanima kao pojedincima	92
9.2. Odnos državnog službenika prema društvu kao cjelini	94
9.3. Odnos državnih službenika prema upravnoj organizaciji	97
9.4. Odnos državnih službenika prema radu	98

GLAVA II
POSLOVNE KOMUNIKACIJE

Značaj poslovne komunikacije	101
10.1. Pojam komunikacije	104
10.1.1. Buka ili šum u komunikaciji	105
10.1.2. Redundacija	107
10.2. Proces komunikacije	108
Komunikacione mreže	111
11.1. Podjela komunikacionih mreža	113
11.1.1. Vertikalni oblik komunikacije	113
11.1.2. Horizontalni oblik komunikacije	114
11.1.3. Dijagonalni oblik komunikacije	114
11.2. Glasine i dezinformacije	116
Verbalna komunikacija	119
12.1. Verbalna komunikacija	121
12.1.1. Usmena komunikacija	122
12.1.2. Debata	123
12.1.3. Politička komunikacija	124
12.1.4. Politička funkcionalizacija jezika	124
12.1.5. Strah i trema	125
12.1.6. Sastanak	126
12.2. Pismena komunikacija	128
12.2.1. Izbjegavanje žargona	129
12.2.2. E - Mail	129
12.2.3. Molba, zahtjev i obavještenje	130
12.2.4. Pečat	134
12.3. Biografija (Curriculum vitae)	136
12.4. Korištenje titula i njihovih skraćenica	140
Neverbalna komunikacija	145
13.1. Parajezik	148
13.2. Izraz lica	148
13.3. Govor tijela	149
13.4. Pogled sagovornika	150
Alati u poslovnoj komunikaciji	153
14.1. Komunikacija među različitim kulturama	155
14.2. Oglašavanje	157
14.3. Ponašanje i maniri u komunikaciji	159

14.4. Komunikaciona strategija poslovnog subjekta	161
14.5. Odjeljenja za odnose s javnošću	162
14.6. Zakon o slobodi pristupa informacijama	163

GLAVA 3 PRILOZI

3.1. Policijski etički kodeks	169
POGLAVLJE I	171
1.1. Opšta pravila	171
1.3. Poštenje	172
1.4. Krivični, prekršajni ili drugi postupak	172
1.5. Ostale odgovornosti policijskih službenika.	173
1.6. Odgovornost rukovodilaca.	173
1.7. Odgovornosti Ministarstva u vezi sa Kodeksom.	174
POGLAVLJE II	174
2.1. Opšta pravila	174
2.2. Obaveze policijskih službenika	175
2.3. Zadaci policijskih službenika	175
2.4. Odnosi građana prema policiji	176
2.5. Standard odijevanja	176
2.6. Identifikacija i predstavljanje	176
2.7. Primjedbe protiv policijskih službenika	177
2.8. Način izražavanja primjedbi protiv policijskih službenika	177
2.9. Napad i ometanje rada policijskih službenika	177
POGLAVLJE 3.	178
3.1. Opšta pravila	178
POGLAVLJE IV	178
POGLAVLJE V	178
5.1. Opšti principi	178
5.2. Posebni principi	179
POGLAVLJE VI	181
POGLAVLJE VII	181
7.1. Primanje poklona	181
7.2. Ostale besplatne beneficije, popusti ili usluge	182
POGLAVLJE VIII	182
8.1. Opšta pravila	182
8.2. Učešće u poslovnim interesima Ministarstva	183

8.3. Policijski službenici uključeni u postupak javnih nabavki	183
8.4. Ponašanje u situacijama koje ukazuju na sukob interesa	184
8.5. Rješavanje sukoba interesa	185
8.6. Nespojivost funkcija sa dužnostima policijskih službenika	185
8.7. Imovina i djelatnosti	186

POGLAVLJE IX	186
---------------------------	------------

POGLAVLJE X	186
--------------------------	------------

10.1. Opšta pravila	186
10.2. Zakonske obaveze	187
10.3. Obaveza diskrecije	187
10.4. Odnosi sa sredstvima javnog informisanja	188
10.5. Izlaganja uz korišćenje službenih informacija ili iskustva	188
10.6. Predstavnici sindikata u kontaktu sa javnošću	189
10.7. Obaveze policijskih službenika po prestanku radnog odnosa	189

POGLAVLJE XI	190
---------------------------	------------

11.1. Opšta pravila	190
11.2. Motorna vozila	190
11.3. Računarsko-informaciona tehnologija	190
11.4. Čuvanje identifikacionih i drugih oznaka	192
11.5. Upotreba službenog vatrenog oružja	192

POGLAVLJE XII	192
----------------------------	------------

RECENZIJE:	207
-------------------------	------------

BIBLIOGRAFIJA	213
----------------------------	------------

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

174(075.8)

СТОЈЧИНОВИЋ, Мирко

Poslovna etika / Mirko Stojčinović, Rade
Tešić. - Doboј : Visoka poslovno tehnička škola,
2013 (Doboј : Grafičar). - 218 str. ; 25 cm :
ilustr.

Tiraž 600. - Bibliografija: str. 213-215.

ISBN 978-99955-712-9-0

1. Тешић, Раде [аутор]

COBISS.BH-ID 3618584